

Enkele aspecten over de oecologie van de Oeverzwaluw (*Riparia riparia*).

Onder deze titel verscheen eind vorig jaar een stageverslag voor de Bosbouw- en Cultuurtechnische school te Arnhem van J. Mannes en L. Vos. Het basismateriaal voor dit rapport werd door zeer vele vogelaars onder leiding van H.N. Leys (projectleider) en J.J.F.E. de Wilde verzameld. De uitgewerkte gegevens zijn voorlopig en betreffen hoofdzakelijk de periode 1970-1973.

Alle gegevens werden systematisch in tabellen verzameld. Hieruit ontstonden een aantal kaartjes en grafieken die betrekking hebben op:

- de verspreiding van: de oeverzwaluw in Nederland en over de hele wereld.
de populatiedichtheid in Nederland.
de biotooptypen in Nederland.
de grondsoorten per biotooptype in Nederland.
- het aantal kolonies: in Nederland.
in de biotooptypen.
in de grondsoorten
- het aantal broedvogels: in Nederland.
in de provincies.
in de biotooptypen.
in de grondsoorten.

Een samenvatting van het 28 pagina's tellende verslag volgt hieronder.

Vanaf 1961 zijn gegevens verzameld over de leefwijze van de Oeverzwaluw (*Riparia riparia* L.) in Nederland. Deze gegevens hebben betrekking op de verspreiding, kolonie-grootte, aantallen broedparen, biotooptypen, grondsoorten, broedwandoppervlakten en exposities.

De Oeverzwaluw vormt broedkolonies in karakteristieke biotopen, zoals de steilwanden van oevers, afgravingen en depôts. Wateroppervlakten in de biotooptypen zijn niet noodzakelijk.

Het oeverzwaluwpaar graaft met de poten horizontale gangen, die in lengte variëren van 40 cm. tot 2 m. In onze streken bedraagt het aantal legsels per broedseizoen 2, in Polen I of 2. Ieder legsel bestaat uit 4-5 eieren. De broedduur is $\pm$ 15 dagen. 76% van het voedsel bestaat uit "schadelijke" insecten.

Een regelmatig optredende parasiet is de honde- of houtteek (*Iscodes ricinus* L.).

Vijanden zijn: Boomvalk, Sperwer, Torenvalk en Vlaamse gaai.

Na het broedseizoen trekt de Oeverzwaluw in een zeer breed front langs de Atlantische kusten, via Spanje, Noord-Afrika, Mauretanië en verder naar zuidelijker en zuid-oostelijker regionen in Zuid-Afrika. Over de terugtrek-route kan slechts vastgesteld worden dat een groot deel van de West-Europese broedvogelpopulatie in maart en april de zuidflank van het Atlasgebergte in Noord-Afrika passeert. Ze komen dan via Frankrijk (Golf de Lion) weer terug naar onze streken.

Het ringonderzoek heeft belangwekkende gegevens opgeleverd over de migratieverschijnselen en plaatstrouw van de Oeverzwaluw aan de plaats waar hij reeds eerder broedde of geboren werd.

Er valt een algemene achteruitgang van het aantal broedparen en ook van de kolonie-grootte te constateren. Naast een afname van het aantal afgravingen is ook het verdwijnen van grote oppervlakten steilwand in oevers, van Maas, Rijn en IJssel hier debet aan. De grote kolonies van meer dan 500 broedparen die in de zestiger jaren nog aanwezig waren, worden niet meer gesignaleerd. De oorzaak moet gezocht worden in het niet meer aanwezig zijn van grote biotopen. Men kan namelijk stellen dat in kleinere biotopen voornamelijk een of meerdere kleine kolonies zitten, terwijl in grotere biotopen hoofdzakelijk een of enkele grote kolonies voorkomen (zie Zwitserland en Hongarije).

De gemiddelde kolonie-grootte in Nederland ligt tussen 11 en 25 broëdparen. De meeste kolonies zitten in zandgravingen, daarna volgen de klei-oeveren. Dit is te verklaren doordat de steeds verdergaande oeververbeteringen niet alleen het aantal maar ook de oppervlakte van de nestwanden decimeren. Bekijken we de expositie van de nestwanden in de klei, dan zien we een lichte voorkeur voor de noordelijk en oostelijk gelegen wanden.

Naschrift.

Gezien de algemene achteruitgang in Nederland (1970: 16.151 paren en 1973: 5.237 paren) en ook in het Gooi (1970: 300-600 paren en 1973: 60-110 paren), lijkt het mij belangrijk wat meer aandacht te schenken aan het behoud van de nu nog aanwezige broedplaatsen in het Gooi. Momenteel zijn er twee kolonies in het Gooi aanwezig, namelijk bij Huizen en Naarden. Oorspronkelijk waren dat er veel meer. Mijns inziens moeten er toch mogelijkheden aanwezig zijn om speciaal voor de Oeverzwaluwen een aantal wandjes af te graven in de hoop dat hierdoor nieuwe kolonies ontstaan. Speciaal die terreinen die afgesloten zijn voor het publiek, bijvoorbeeld het Korhoederveldje op de Westerheide of het Laarder Wasmeer, komen hiervoor in aanmerking. Het Gooisch Natuurreservaat kan ongetwijfeld op onze VWG-ers rekenen om hierbij te assisteren.

J.H.

N.B.

Tot onze grote vreugde kunnen we u mededelen dat het Gooisch Natuurreservaat, nog juist vóór de terugkomst van de eerste Oeverzwaluwen, in het Laarder Wasmeer een "Oeverzwaluwen-wand" heeft gecreëerd. We zijn erg benieuwd of er direct dit jaar al door de zwaluwen gebruik van zal worden gemaakt. Over de eventuele resultaten houden wij u op de hoogte.
